

TERVETULOA KANALAAAN!

**Eläinten viikon 2012
tieto- ja tehtäväpaketti kanoista
alakouluille**

OPETTAJALLE

Tämä vihkonen on alakoululaisille suunnattu tieto- ja tehtäväpaketti vuoden 2012 Eläinten viikon teemasta, kanoista ja kanaloista. Aineistoa voi käyttää esimerkiksi:

- biologian opetuksen oheismateriaalina
- äidinkielen opetuksessa esitelmän tai aineen aiheena
- kuvaamataidon tunnilla
- liikuntatunnilla.

www.kanatieto.fi -sivuilta löytyy monipuolisia, eri oppiaineiden tunneille sopivia tehtäviä ja harjoituksia.

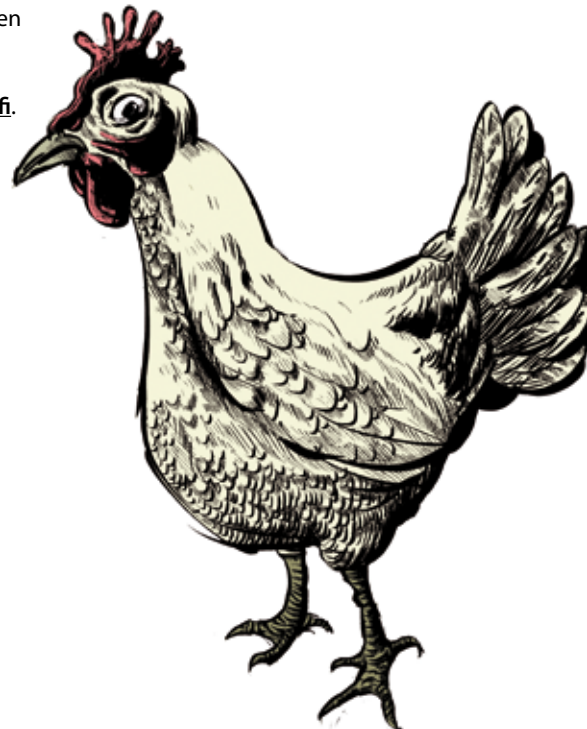
Kouluopetuksen lisäksi vihkosta voi käyttää mm. luonto- ja eläin-kerhoissa, partiossa ja 4H-toiminnassa.

Opas on oiva pohjustus laajemmille eläinaiheisille keskusteluille. Mitä olemme tottuneet ajattelemaan tutuista eläinlajeista? Mikä osa käsityksistämme perustuu todellisuuteen ja mikä taas vakiintuneisiin uskomuksiin? Miten ruoan tuotannossa käytettäviä eläimiä pidetään ja miten niiden oloja voisi kehittää?

Lisää syventäviä tietoja aiheesta löydät osoitteesta www.kanatieto.fi. Sivuilta löytyy aineistoa vanhemmillekin oppilaille!

Teksti: Laura Rantanen
Kuvitus: Olli Hietala
Kannen kuva: Anna Autio
Ulkoasu: Purple Workshop Oy

Julkaisija: SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto
Kotkankatu 9, 00510 Helsinki
www.sey.fi

SISÄLTÖ

<i>Kana – Suomen yleisin lintu</i>	4 - 5
<i>Kanan historiaa</i>	6
<i>Kana oppilaana</i>	7
 <i>TEHTÄVÄ: Sanaristikko</i>	8
<i>Nokittavaa</i>	9
<i>Aistit</i>	10 - 11
<i>Kanan ruokinta</i>	12
<i>Orrella</i>	13
 <i>Juliste</i>	14 - 15
<i>TEHTÄVÄ: Piirrä mukava kanala</i>	16
<i>Kukko ja kana</i>	17
<i>Muniminen</i>	18
<i>Hautominen</i>	19
<i>Munasta tipu</i>	20
<i>Tipun elämää</i>	21
<i>Hybridi</i>	22
<i>Mistä on kananpojat tehty?</i>	23
 <i>Kanalatyypit ja TEHTÄVÄ: Kanoja ja lattianeliömetrejä</i>	24 - 25
<i>Käyttätymisongelmia</i>	26
 <i>Kanan kaveriksi ja TEHTÄVÄ: Keskustelkaa kanojen oloista</i>	27

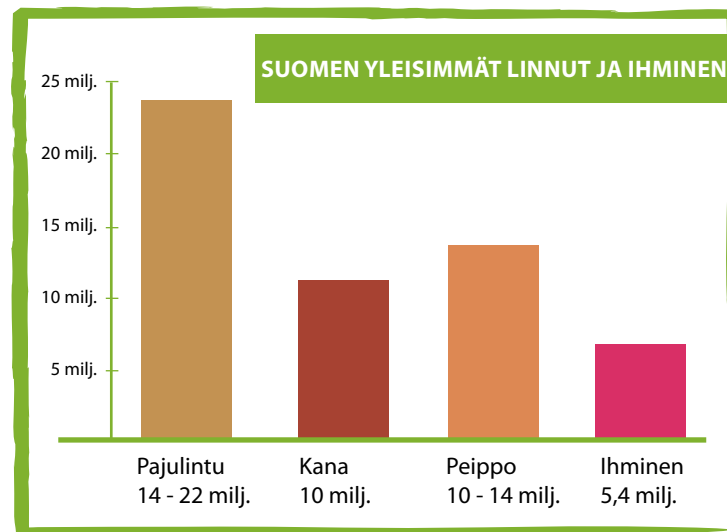

MISSÄ SINUN KANASI ON?

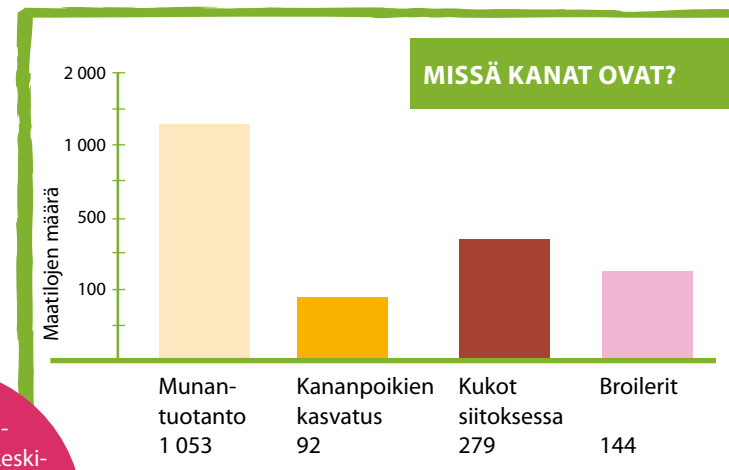
Suomen yleisimpiä lintuja ovat pajulintu, peippo ja ...kana. Suomessa on noin kaksi kanaa jokaista ihmistä kohti, eli kanoja on kaksi kertaa niin paljon kuin ihmisiä. Miksei niitä sitten näy juuri missään?

Lähes kaikki munijakanat elävät suurkanaloissa ja lihan vuoksi kasvatetaan broilerit suurissa broilerikasvattamoissa. Kanoja on todella paljon, mutta koska suurin osa niistä elää isoissa tuotantokanaloissa, niitä pääsee harvoin näkemään.

Suomessa kanoja kasvatetaan enemmän kuin missään muussa Pohjoismaassa. Olemme tottuneet käyttämään niiden lihaa ja kananmunia ravinnoksemme. Pääasiainen monet maalaavat kananmunankuoria ja koristelevat niillä kotinsa.

LÄHDE: BirdLife Suomi, TIKE

LÄHDE: TIKE

Yhdellä munantuotantotilalla on keskimäärin 3 100 kanaa. Broilerikasvatuksessa kanoja on yhdellä tilalla paljon enemmän, keskimäärin yli 40 000 kanaa.

Lisäksi Suomessa arvioidaan olevan useita satoja kotitarvekanaloita. Kotitarvekanalat ovat pieniä, ja niissä pidetään yleensä alle 20 linnun ryhmää.

PUNAVIIDAKKOKANAN SUKUA

Kana polveutuu aasialaisesta punaviidakkokanasta (Gallus gallus). Vaikka ihminen kesytti kanan jo tuhansia vuosia sitten, kesykanat muistuttavat yhä monella tavalla vilttejä sukulaisiaan. Jos miettii millaisessa ympäristössä kana on onnellisimmillaan, voi kuvitella eteensä viidakon. Mitä sellaisia asioita viidakossa on, jotka tekevät kanan tyytyväiseksi?

Viidakosta löytyy esimerkiksi paljon suojaa antavia kasveja sekä paljon tutkittavaa ja nokittavaa. Kesykanan perustarpeisiin kuuluu sen esi-isien lailla kuopia maata tai pehkuja nokallaan ja jaloillaan. Se nauttii hiekkakylpyjen ottamisesta ja haluaa viidakkokanan tavoin nousta nukkumaan korkealle, kuten orrelle tai oksalle. Siellä se tuntee olevansa turvassa petoeläimiltä.

Kanat eivät ole tottuneet elämään pienissä häkeissä, vaikka häkkikanaloita on ollut olemassa yli 50 vuoden ajan. Luonnolliset käyttäytymistarpeet periytyvät sukupolvelta toiselle synnynnäisinä eivätkä katoa jalostamallakaan. Eläinten viihtyminen edellyttää, että ne voivat toteuttaa luontaisia tarpeitaan.

Sana hiekkakylpy ei tarkoita vain hiekassa kylpemistä. Kanat rentoutuvat ottamalla kylpyjä myös sahanpuruisissa, turpeessa tai kuivassa mullassa. Pikku tiput opettelevat kylpemään esimerkiksi pehmeässä turpeessa, sillä purut ovat kananpoikasille vielä liian karkeita kylpemiseen.

Kuva: Anna Autio

KANA ON HYVÄ OPPILAS

Punahelttainen kotkottaja siirtää sinistä palloa nokallaan lokerosta toiseen. Pian se pyörrähtelee ohjaajan toiveesta ympäri. Ohjaaja hymyilee tyytyväisenä. Emme ole tottuneet näkemään kanaa tekemässä tempuja, mutta kana oppii erilaisia tehtäviä hienosti. Suomessa järjestetään esimerkiksi koirien koulutuksesta kiinnostuneille ihmisille kanankoulutuskursseja.

Kanalle voi hyvin opettaa tempuja, mutta harjoitusten täytyy olla yksinkertaisia. Vaikeat harjoitukset jaetaan pieniin osiin. Kana on hyvä oppimaan ja oppii melko nopeasti esimerkiksi tunnistamaan nimensä. Kanoille voi opettaa myös paljon vaativampiakin asioita kuten ovien avaamista narusta kiskomalla ja labyrintissä kulkemista.

Kuvat: Jaana Rajamäki/Trainer's Choice

Kanankoulutuskursseilla opitaan taitoja, joiden avulla on helpompaa kouluttaa muitakin eläimiä.

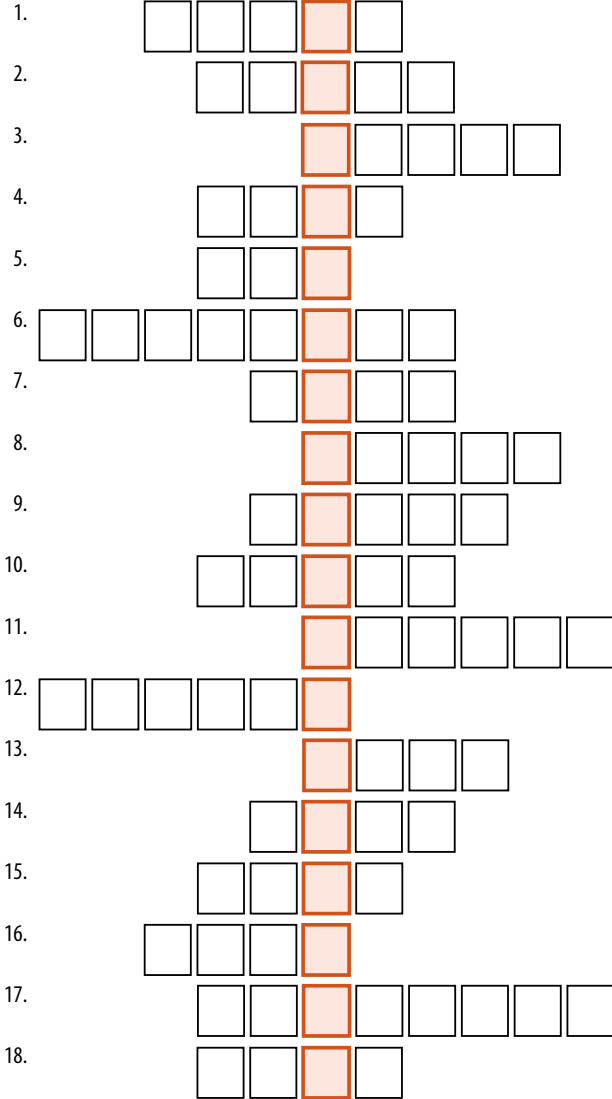
TEHTÄVÄ

RATKAISE SANARISTIKKO!

Vihjeet:

1. Merkki, joka takaa, että kanat pääsevät halutessaan ulkoilemaan
2.
3.
4. Paikka, jossa kana nukkuu
5.
6. Kana kylpee mielellään
7. Kuoriutuu munasta
8.
9. Uroskana
10.
11. Kanojen koti
12. Munimisen ja tipujen kuoriutumisen välissä munia täytyy
13. Aisti, joka on kanalla tarkempi kuin ihmisellä.
14.
15. Paikka, jonne kana mieluiten munii.
16. Kanankin lempijuoma.
17. Lihaksi kasvatettava kana.
18. Kana tuottaa yhden melkein joka päivä.

Kanat tykkäävät nokkia maahan heiteltyjä kokonaisia jyviä. Kuvassa plymouth rock-rotuinen kukko.

NOKITTAVAA

Kanat kaipaavat kiinnostavaa puuhaa myös kotonaan kanalassa. Kanat tulevat iloisiksi esimerkiksi voidessaan kuopia maata tai pehkuja ja löytäessään sieltä jyviä tai muuta syötävää. Ne nauttivat nokkimisesta, ja nokka on kanoille tärkeä. Kanat käyttävät luonnollisissa oloissa noin puolet päivästä ympäristönsä tutkimiseen nokallaan.

Jos kanoilla ei ole ympäristössään mitään mielenkiintoista nokittavaa, ne alkavat nokkia toisiaan. Ne eivät kuitenkaan ole ilkeitä eivätkä ymmärrä, että kaveriin sattuu. Nokalla puuhaileminen vain on niille niin tärkeä osa elämää, että ne tarvitsevat välttämättä jotain nokittavaa.

On tärkeää, että kana saa jo pikku poikasesta asti totutella käyttämään nokkaansa siihen, mihin se on tarkoitettu. Tämä ei suurissa kanaloissa yleensä onnistu. Jos tipu ei saa harjoitella kylpemistä turpeessa tai muussa sopivassa kuivikkeessa, se yrittää tehdä tipukaverin untuvista kylpypaikkaa. Silloin kananpoikanen alkaa nokkia kaverinsa untuvia, ja se jää sille tavaksi aikuisenakin. Aikuisena se on vahvempi, ja silloin höyhenten nyppiminen kylpypaikaksi sattuu sitä, joka joutuu nokittavaksi.

KANA KUULEE MATALIA ÄÄNIÄ

Kanan tärkeimmät aistit ovat näkö ja kuulo, niin kuin muillakin linnuilla. Kanan silmät sijaitsevat pään sivuilla, joten sen näkökenttä on paljon laajempi kuin ihmisellä, ja se näkeekin parhaiten sivuilleen. Kun kana haluaa katsoa jotain maassa olevaa tarkkaan, sen täytyy kallistaa päätään.

Kanoilla on tarkempi näkö kuin ihmisillä. Siksi ne voivat "puhua" toisilleen niin pienillä eleillä ja liikkeillä, että me emme välttämättä edes huomaa niitä. Mitä enemmän kanojen kanssa viettää aikaa, sen paremmin niiden eleitä oppii ymmärtämään.

Kana kuulee sellaisiakin ääniä, joita me ihmiset emme kuule. Jotkin äänet ovat niin matalia, että meistä ne kuulostavat vain hiljaisuudelta, mutta kana kuulee ne. Kana taas ei kuule yhtä korkeita ääniä kuin me. Jos kuvittelet hyvin kimeän äänen, se on sellainen jota kana ei kuule ollenkaan.

Mikä voisi olla sellainen ääni?

Kanan näkökenttä on noin 300 astetta.

Ihmisen näkökenttä on noin 180 astetta

AUTS – KANAANKIN SATTUU!

Kanat aistivat kivun sekä kuuman ja kylmän samalla tavalla kuin me nisäkkäätkin. Niiden makuaistikin on pitkälti samanlainen kuin meillä. Kanat eivät yleensä kuitenkaan pidä kovin kitkerästä, happamasta, suolaisesta tai makeasta.

Aikaisemmin luultiin, ettei kanalla olisi juurikaan hajuaistia, mutta nykyään tiedetään enemmän. Kanoilla ja monilla muilla linnuilla on hajuaisti. On huomattu, että kananpoikanen saattaa jättää ruuan syömättä siksi, että se ei pidä sen hajusta, eikä niinkään siksi, että ruoka näyttäisi epäilyttävältä.

Tässä luomukanalassa kanat saavat rehunsa automaattihihnalta.

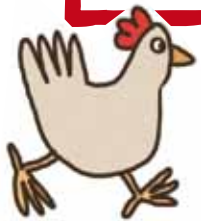
Kuva: Anna Autio

RUOKA-AIKA!

Kana on kaikkiruokainen. Luonnossa sen ravintoa ovat siemenet, madot, hyönteiset ja toukat. Jos kana onnistuu ulkona seikkaillessaan löytämään maasta kastemadon, ei jää epäselväksi, mikä on sen suurinta herkkua.

Isoissa kanaloissa kanat ruokitaan rehulla, ja useimmissa harrastekanoiloissakin rehu on osa kanojen ravintoa. Kanojen rehu on suurimmaksi osaksi viljaa, pääasiassa ohraa ja kauraa. Kanan oikeanlainen ruokinta on tärkeää. Se vaikuttaa kanan terveyteen ja käyttäytymiseen.

Sopivan ruuan lisäksi kana tarvitsee kalkkia, jotta sen munankuoret pysyvät vahvoina, ja tarvittaessa hienoa soraa, joka pilkkoo kanan syömän ruuan mahassa pienemmäksi. Kanalla kun ei ole hampaita.

ORRELLA

Kanoista on mukavinta elää sellaisessa ryhmässä, jossa on enintään 20 - 30 kanaa ja ainakin yksi kukko. Kana kaipaa lajitovereidensa seura, vaikka se pitääkin välillä etäisyyttä toisiin kanoihin.

Kun kanat laiduntavat ruohoa ja etsivät ötököitä ruuakseen, ne kulkevat yleensä metrin parin päässä toisistaan. Ruokakaukalon ääressäkin on mukavampaa silloin, jos ei tarvitse olla aivan kaverin kyljessä kiinni.

Kuva: Pasi Hellsten

Kanalla on luontainen tarve nousta yöksi orrelle tai puun oksalle nukkumaan. Ylin orsi on nukkumapaikkana aina suosituin, ja se täyttyy ensimmäisenä. Vaikka kanat pitävät mielellään toisiinsa etäisyyttä, orrella ne voivat nököttää aivan kylki kyljessä. Jokaisella kanalla on parvessa omat parhaat kaverinsa, joiden viereen ne menevät mieluiten nukkumaan.

Kana - Höna
(Gallus gallus domesticus)

TEHTÄVÄ: PIIRRÄ KANALLE VIIHTYISÄ KANALA.

Kana viihtyy kanalassa, jos siellä on

- paljon tilaa
- seinällinen ja katollinen munintapesä, jonka sisällä on lähes pimeää ja jossa on esimerkiksi heinillä tai puruilla pehmustettu pohja
- orsia, joille kana voi lennähtää yöksi nukkumaan
- lattialla kerros kutterinpurua tai oljen ja turpeen sekoitusta
- aina kalkkia ja soraa saatavilla omista astioissaan
- puhdasta juomavettä sekä sisällä että ulkona
- mukavaa puuhasteltavaa sisätiloissa, kuten kokonaisia keittämättömiä kaalinpäitä, lanttuja ja sokerijuurikkaita nokittavaksi ja kokonaisia heinä- tai olkipaaleja tongittaviksi
- mahdollisuus päästä ainakin keväästä syksyyn ulkoilualueelle, jossa on näkösuojia, kuten puita tai pensaita
- tuttuja kavereita. Kanoja on oltava ainakin kaksi ja kanojen viihtyvyyttä parantaa, jos parvessa on myös kukko.
- Kana viihtyy pienessä parvessa ja väljissä tiloissa.

Kuva: Pasi Heijsten

KUKKO JA KANA

Kana on tyttö ja kukko on poika. Lintutyöistä käytetään nimitystä naaras ja pojista koiras. Kuten monilla muillakin linnuilla, koiraslinnut ovat paljon naaraita värikkämpiä. Kukoilla on päässä komea harja ja kurkussa suuret heltat. Naaraiden eli kanojen heltat ja harja ovat paljon pienemmät. Niiden pyrstökin on vaatimattomampi kuin koirailta.

MUNIVA KANA

Kana alkaa munia noin neljän kuukauden ikäisenä. Se munii riippumatta siitä, onko sen seurassa kukkoa vai ei. Ilman kukkoa munat eivät hedelmöity. Kun kukko ei hedelmöitä munia, niistä ei voi kehittyä poikasia. Kaupoissa myytävät kananmunat on munittu suurkanaloissa, joissa on useita tuhansia kanoja, mutta kukkoja ei välttämättä ollenkaan.

Nuoret kanat munivat parhaiten: yhden munan melkein joka päivä. Sen vuoksi suurkanaloissa kanoja pidetään yleensä vain niiden ensimmäisen munintakauden ajan. Munintakausi kestää noin 12–14 kuukautta. Sen jälkeen munijakanat teurastetaan noin puolentoista vuoden ikäisinä. Kanan luonnollinen elinikä on 5 - 10 vuotta.

Kanojen munintaa säädellään keinovalaistuksella. Valot pidetään päällä 10 - 16 tuntia vuorokaudessa, jotta muninta saadaan alkamaan ja jatkuamaan vuodenaikasta riippumatta.

Kanat viihtyvät parhaiten kirkaassa valossa, ja kirkaassa valossa ne ovat myös vilkkaampia. Kaikissa luomukanaloissa on ikkunat, myös suurissa monen tuhannen kanan luomukanaloissa. Muissa suurkanaloissa ei yleensä ole ikkunoita. Suurkanaloissa kanat nimittäin joutuvat elämään sen verran ahtaasti ja ilman tarpeeksi tekemistä, että ne alkavat helposti nokkia toisiaan. Vaikka kanat viihtyvät hämärässä huonommin, ne ovat hämärässä myös vähän uneliaampia, jolloin ne nokkivat vähemmän.

HAUTOVA KANA

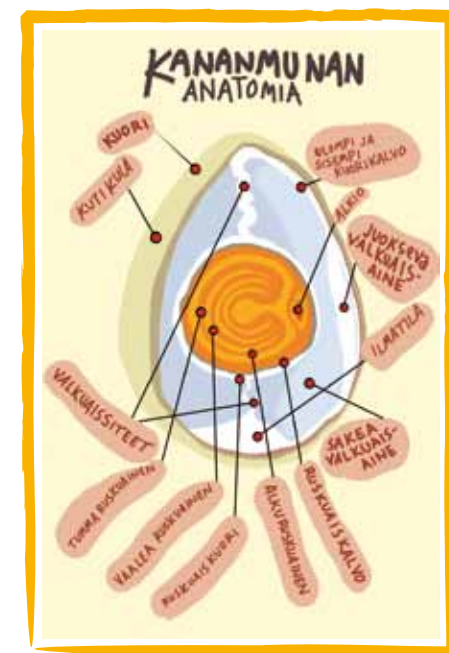
Jos kana ja kukko ovat paritelleet ja kukko on hedelmöittänyt munat, kana voi hautoa hedelmöittyneistä munista poikasia. Nykyään kaikki suurkanaloiden munat ja osan harrastuskanaloiden munista hautoo kanan sijaan hautomakone.

Kanat alkavat yleensä hautoa loppukevällä tai kesällä. Hautovan emon tunnistaa siitä, että se makaa samassa paikassa liikkumatta yötä päivää. Se kipittää syömään ja juomaan pikaisesti silloin, kun ihmisiä ei ole näkyvisiä. Kun kana on hautoanut munia noin kolme viikkoa, poikaset kuoriutuvat.

Joiltain kanaroduilta ja hybrideiltä hautomistaipumus on jalostettu kokonaan pois. Ne eivät siis osaa hautoa omia muniaan.

Suurkanaloissa kanat munivat yhden munan melkein joka päivä.

Jos kana ei ala hautoa ollenkaan, muniminen loppuu syksyllä, kun päivien pituus lyhenee. Kana pitää syksyllä munimistaukoa myös sulkasadon takia. Syksyllä valoisan ajan lyheneminen aloittaa sulkasadon, jossa vanhat ja kuluneet sulat putoavat. Uusi munintakausi alkaa, kun kanat ovat sulkasadon jälkeen kasvattaneet uuden höyhenpuvun.

Tässä harrastekanalassa kanaemo kasvattaa poikasensa itse.

TIPUN ELÄMÄÄ

Elämänsä ensimmäisen vuorokauden kananpoikanen huilii, sillä kuoriutuminen on rankkaa. Se lepäilee lämpimässä emon tai lämpölampun alla. Toisena elinpäivänään se alkaa jo kävellä ja nokkia.

Kuten ihmislapselle, myös tipulle ensimmäiset elinviikot ovat hyvin tärkeitä. Silloin kananpoikaselle kehittyvät esimerkiksi höyhenpeite ja vastustuskyky tauteja vastaan.

Vastakuoriutunut tipu painaa vain muutamia kymmeniä grammoja, ja paino nousee ensimmäisten kuuden viikon aikana noin 200-300 grammaa. Broileritipujen paino nousee huomattavasti enemmän. Kuudessa viikossa broileri on kasvanut 1,7 kilon painoiseksi, jolloin se on valmis teurastettavaksi.

Jos kanan on tarkoitus tottua ihmisen seuraan, ihmisen kannattaa viettää paljon aikaa tipujen kanssa. Vaikka kana ei kaipaakaan ihmisen seuraa, sen on hyvä tottua ihmiseen pienestä pitäen. Niin se ei turhaan pelkää ihmistä ja stressaannu aina, kun ihminen tulee käymään kanalassa.

TIPU TULII!

Silloin kun kana saa itse hautoa munansa, se oppii tuntemaan poikasensa jo ennen niiden kuoriutumista. Päivää ennen kuoriutumista poikaset alkavat jutella emonsa kanssa kuoren läpi piipittämällä. Kuoriutumisen jälkeen emo ja poikaset oppivat tuntemaan toisensa myös ulkonäöltä ja niille kehittyy voimakas halu olla yhdessä. Sitä sanotaan leimautumiseksi. Poikanen leimautuu tuttuun emoonsa.

Poikasvaihe on kananpoikaselle oppimisen aikaa. On hyvin tärkeää, että poikasten elinympäristössä riittää kiinnostavaa tekemistä. Jos ympäristö on puutteellinen, poikasen käytös kehittyy väärään suuntaan. Poikasen tulisi esimerkiksi löytää nokkimalla kuivikkeeseen seasta syömäkelpoisia herkkuja. Jos niitä ei löydy, poikanen voi alkaa suunnata nokkimistaan väärin kohteisiin, esimerkiksi toisten tipujen höyheniin. Poikasena opitut vääristyneet tavat jäävät linnulle aikuiseksi asti.

Emon hautomat tiput oppivat emoltaan tärkeitä taitoja, kuten sen, mistä löytää ruokaa ja vettä. Sellaisissa harrastekanalaisissa, joissa poikaset haudotaan koneella, tiput voi opettaa syömään oikeassa paikassa. Jos ihminen naputtaa sormella lattiaa ruokakupin vierestä samalla tavalla kuin emo naputtaisi nokallaan, tiput tietävät, että sieltä löytyy ruokaa.

Suurkanaloissa tiput joutuvat etsimään ruoan ja veden itse. Useimmat löytävät ne, mutta joitakin tipuja ehtii kuolla nälkään ja janoon ennen sitä.

Noin kuukauden ikäiseksi asti kananpoikanen nukkuu lattialla emon vatsan ja siipien alla. Sen jälkeen se alkaa harjoitella matalille orsille pyrähtelyä.

Kuva: Eurogroup for Animals

Teurasiässä broilerit ovat isosta koostaan huolimatta viiden viikon ikäisiä tipuja.

MIKÄ IHMEEN HYBRIDI?

Hybridit ovat suurten ulkomaalaisten yritysten kehittämiä roturisteytyksiä. Se tarkoittaa, että ne on tehty yhdistämällä eri kanarotuja keskenään. Hybridien jalostuksessa on keskitytty munantuotannossa siihen, että kana munii mahdollisimman paljon. Lihantuotannossa on keskitytty siihen, että kana kasvaa suureksi mahdollisimman nopeasti.

Ruskeat hybridit munivat ruskeita munia ja valkoiset valkoisia. Suomessa yli 90 % munivista kanoista on valkoisia hybridejä. Yleisimmät Suomessa käytetyt hybridit ovat peräisin Saksasta ja Yhdysvalloista.

KANARODUT

Maailmassa on noin 300 kanarotua, ja Suomessa niistä kasvaa noin 50 eri rotua. Eri kanarodut ovat erilaisia esimerkiksi luonteeltaan, ravinnontarpeeltaan ja lentotaidoltaan.

Kuva: Tuija Virtanen

Kuvassa on brahma-rotuisia kanoja.

Kaikkien kaupassa myytävien kananmunien kuoressa on leima. Leiman ensimmäinen numero kertoo, millaisessa kanalassa muna on tuotettu.

- 0 = luomumuna
- 2 = lattiakanalassa tuotettu muna
- 3 = virikehäkkimuna

KANALATYYPIT

Suurin osa munijakanoista elää suurkanaloissa. Vuosittain vielä suurempi määrä lihan vuoksi kasvatettavia kanoja eli broilereita kasvaa isoissa broilerihalleissa.

Lattiakanalat

Lattiakanalassa kanat pääsevät vapaasti liikkumaan kanalan lattialla. Lattia on usein ritilää, jonka päällä on joissain kanalan osissa pehkuu. Kanalan keskellä on pesiä, joihin kanat munivat. Liukuhihna kuljettaa munat pesistä pakkaamoon, jossa munat pakataan kennoihin. Yhdessä lattiakanalassa elää yleensä tuhansia kanoja. Yhdellä neliometrillä elää 9 kanaa.

Varustellut eli virikehökkikanalat

Virikehökkikanaloissa on runsaasti hähkejä, usein pinottuna päällekkäin 3-5 kerrokseen. Yhdessä hähkissä saa pitää 60 kanaa, noin 13 kanaa neliometrillä. Hähkeissä kanoilla on mahdollisuus munia pesään ja istua orrella. Linnut eivät kuitenkaan pääse korkealle, vaan orret ovat häkin lattian rajassa. Kanoilla on mahdollisuus kylpeä kuivikkeessa pienellä alueella. Yleensä kanalla on mahdollisuus virikkeiden, eli kylpemisen ja orren, käyttöön vain osan aikaa päivästä. Kanoja on hähkissä sen verran monta, että vain osa niistä mahtuu orsille tai kuivikkeelle.

Luomukanalat

Luomukanalat ovat lattiakanaloita, joissa on ikkunat, joten kanat saavat luonnonvaloa. Luomukanaloissa on myös orret, pesät ja ulkotarha, jonne kanat pääsevät ulkoilemaan sään salliessa. Kanat saavat pyrhäätä orsille nukkumaan ja pesiin munimaan. Vähintään kolmannes lattiapinta-alasta on pehkuu, jossa kanat voivat kulkea, kuopsuttaa ja kylpeä. Kanat ruokitaan luomurehulla, ja ne saavat joka päivä myös heinää, ruohoa tai juureksia. Kanoja on enintään 5 yhdellä neliometrillä.

Broilerikasvattamo

Broilerit kasvatetaan lattialla suurissa ikkunattomissa halleissa, joissa on kerrallaan tuhansia lintuja. Yleensä lattianeliometriä kohden on 22 - 25 lintua. Yhden linnun käytössä on siis reilusti alle A4-paperiarkin verran liikkumatilaa. Kasvattamon pohja on peitetty yleisimmin turpeella. Lintujen ruokinnasta vastaavat automaattiset ruokinta- ja juomalaitteet. Broilerikasvattamoissa ei ole lainkaan orsia tai muita virikkeitä.

Nopeasta kasvusta seuraa terveysongelmia, kun lintujen sydän, keuhkot ja jalkojen luut eivät pysy kasvuvauhdissa mukana. Koska lintuja on niin paljon, eläimiä ei voida tarkkailla yksilökohtaisesti ja siksi monet ongelmat jäävät huomaamatta.

Kotitarvekanala

Kotitarvekanaloita on monenlaisia. Yleensä linnuilla on mahdollisuus toteuttaa niissä perustarpeitaan ja ne saavat ulkoilla. Moni kotitarvekana saa myös hautoa poikasiaan. Oikein hoidettu pienkanala on kanoille paljon mukavampi ja luonnollisempi elinympäristö kuin suurkanala.

Jos perheesi on kiinnostunut ottamaan kanoja, hyviä vinkkejä oman pikku kanalan perustamiseen saa esimerkiksi **Helena Telkänrannan** kirjasta *Kanojen maailma* (kustantaja Sanasilta Oy).

TEHTÄVÄ: KANOJA JA LATTIANELIÖMETREJÄ

Kokeilkaa eri kanaloiden eroa kanan kannalta teipillä ja ilmapalloilla! Mitatkaa ja merkitkää maalarinteipillä tai nauhalla lattiaan 1m² kokoinen alue.

Broilerikanalassa tällä alueella elää enintään 22 - 25 kanaa, virikehökkikanalassa 13, lattiakanalassa 9 ja luomukanalassa 5 kanaa.

Ilmapallo on kana. Voitte laittaa ilmapallon tai palloja "kanalaan" malliksi siitä, kuinka paljon tilaa yhdellä kanalla on erilaisissa kanaloissa. Sen kokoisessa tilassa kanat elävät suurkanaloissa.

KÄYTTÄYTYMISONGELMIA

Kanalle tärkeimpiä tarpeita ovat mahdollisuus kuopia maata tai kuiviketta, mennä suojaan ja rauhalliseen paikkaan munimaan, mahdollisuus kylpeä mullassa tai muussa pehmeässä aineksessa ja nousta nukkumaan korkealle.

Jos kana ei pysty toteuttamaan näitä puuhiaan, se stressaantuu, voi sairastua ja saada erilaisia käyttäytymishäiriöitä, kuten muiden kanojen höyhenten nokkimista. Nokkiminen aiheuttaa kanalle kovaa kipua.

Kanojen käytösongelmat johtuvat yleensä aina puutteellisesta asumisympäristöstä. Hyvä uutinen on, että ongelmia voi vähentää parantamalla kanalan olosuhteita.

Kuva: Kesäia Peltovuori

Virikehäkkikanalan orsi sijaitsee häkin ritiläpohjan rajassa.

Kuva: Kesäia Peltovuori

Virikehäkkikanalassa kanoilla on mahdollisuus kuopia pehkoa pienellä alueella.

Kuva: Annukka Asikainen

KAVERIKSI KANALLE?

Kana ei tarvitse ihmisen rapsutuksia ollakseen tyytyväinen. Jos se on tottunut ihmiseen pienestä asti, se alkaa pitää ihmistä osittain kanana. Se osaa kyllä tehdä eron toisen kanan ja ihmisen välille, ja ihminen kelpaakin vähän niin kuin kanakaveriksi.

Kana oppii helposti tuntemaan hoitajansa. Se erottaa eri ihmiset toisistaan. Jos haluaa hyväksi kaveriksi kanan kanssa, kannattaa käydä usein kanalassa, syöttää kanoille herkkuja kädestä ja välttää nopeita liikkeitä.

Todella kesy kana antaa pitää itseään sylissä ja silitellä. Se tuottaa kuitenkin enemmän iloa ihmiselle kuin kanalle, joka pärjää mukavasti ilman ihmisen kosketusta.

KESKUSTELUTENTÄVÄ:

Miettikää yhdessä, millaisilla keinoilla suomalaisten kanojen oloja voisi parantaa nykyisestä? Mitä muutosten toteutumiseen tarvitaan? Kuka voisi auttaa näiden tavoitteiden toteutumisessa?

Millä tavalla jokainen meistä voi vaikuttaa kanojen hyvinvointiin? Mitä kanojen hyvää elämää edistävät valinnat tarkoittaisivat sinun arkipäiväisessä elämässäsi?

Tämä vihkonen on alakoululaisille suunniteltu tieto- ja tehtäväpaketti vuoden 2012 Eläinten viikon teemasta, kanoista ja kanaloista. Kouluopetuksen lisäksi aineisto sopii käytettäväksi esimerkiksi partiossa, luonto- ja eläin-kerhoissa ja 4H-toiminnassa.

Vihkoseen liittyvä tehtäväpaketti ja tietoa isommillekin oppilaille ja aikuisille löytyy netistä osoitteesta

www.kanatieto.fi

Eläinten viikko on vuosittain 4. - 10. lokakuuta vietettävä teemaviikko, jonka ensimmäinen päivä on Maailman Eläinten päivä ja eläinten suojeluspyhimyksen **Fransiskus Assisilaisen** muistopäivä. Eläinten viikkoa on vietetty Suomessa vuodesta 1959 alkaen. SEY on tuottanut jo 22 vuoden ajan Eläinten viikolle ilmaisen aineistopakettin, jota voi tilata opetustarkoituksiin.

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry on tehnyt eläinsuojelutyötä vuodesta 1901 alkaen. SEY on eläinsuojelun asiantuntija ja Suomen suurin eläinsuojelujärjestö. SEYn toimialaan kuuluvat kaikki eläinlajit ja liiton toiminta kattaa koko maan.

Lisää tietoa: **www.sey.fi**

SUOMEN ELÄINSUOJELUYHDISTYSTEN LIITTO RY